

ANTON DE KOM UNIVERSITEIT VAN SURINAME

Faculteit der Juridische Wetenschappen

**EEN LEEMTE BINNEN HET ONDERNEMERSCHAP
IN SURINAME; EEN JURIDISCH ONDERZOEK NAAR
DE POSITIE VAN SURINAAMSE ONDERNEMERS
BINNEN DE CARIBBEAN SINGLE MARKET AND
ECONOMY**

Thesis ter verkrijging van de graad van Bachelor of Laws (LLB)

Bacheloropleiding Rechten

Lameli, Seganio

Begeleider: Mr. M.A. Castelen

Paramaribo, oktober 2024

VOORWOORD

Voor u ligt de thesis ‘Een leemte binnen het ondernemerschap in Suriname; een juridisch onderzoek naar de positie van Surinaamse ondernemers binnen de CSME’. Deze thesis is geschreven als laatste studieopdracht voor mijn afstuderen aan de Bacheloropleiding Rechten aan de Anton de Kom Universiteit van Suriname. Van november 2022 tot en met augustus 2024 ben ik bezig geweest met het onderzoek en schrijven van deze thesis. Het schrijven van deze thesis was een bijzondere uitdaging, omdat tijdens het onderzoek de eerste begeleider binnen de universiteit niet meer beschikbaar kon zijn. Daardoor moest ik op zoek gaan naar een vervangende begeleider binnen de faculteit. Ik heb veel tijd verloren aan het zoeken naar die vervanger. Ook heb ik na met veel bedrijven contact te hebben opgenomen, slechts één van hen bereid gevonden om geïnterviewd te worden.

Mijn dank gaat uit naar Melatie Denkers BBa BSc, Sales & Operations Manager tevens waarnemend Marketing Manager van Suriname Alcoholic Beverages N.V. (SAB), die met alle plezier heeft meegewerkt aan het interview. Haar medewerking heeft het voor mij mogelijk gemaakt om dit onderzoek te voltooien. Mijn begeleider, Mr. Milton Castelen, dank ik voor zijn deskundige ondersteuning en screening. Onze samenwerking tijdens dit proces heb ik als leerrijk, motiverend en prettig ervaren.

Ook bedank ik mijn familie, vrienden en vriendin voor hun morele ondersteuning tijdens dit proces. Hun wijsheid, adviezen en motivatie hebben mij geholpen om niet op te geven en deze thesis tot een goed einde te brengen.

S. Lameli

Paramaribo, oktober 2024

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD

INHOUDSOPGAVE

LIJST VAN AFKORTINGEN EN ACRONIEMEN

INLEIDING.....	1
De hoofd- en deelonderzoeksvragen.....	2
Methode van het onderzoek.....	2
Maatschappelijke relevantie.....	3
Wetenschappelijke relevantie	3
Juridische relevantie.....	3
Opbouw van de thesis	4
1. DE CARICOM INTERNE MARKT EN ECONOMIE (CSME).....	5
1.1. Het Verdrag van Chaguaramas	5
1.2. Theoretisch kader en relevantie van het Herziene Verdrag van Chaguaramas	8
1.3. Tussenconclusies	9
2. IMPLEMENTATIE CARICOM-REGELS OP NATIONAAL NIVEAU.....	11
2.1. Besluit Taakomschrijving Departementen 1991	11
2.1.1. Het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie.....	11
2.1.2. Het Ministerie van Financiën en Planning.....	12
2.1.3. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business en Internationale Samenwerking ..	12
2.2. Wegnemen van de fiscale barrières	13
2.2.1. Gemeenschapsregels van oorsprong (Rules of Origin)	13
2.2.2. Common External Tariff	14
2.3. Voorwaarden export.....	15
2.3.1. Exportdocumenten.....	16
2.4 Rechtszekerheid en -bescherming van de Surinaamse exporteurs naar CARICOM-lidstaten	17
2.5. Tussenconclusies	18
3. DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN HET CSME-LIDMAATSCHAP VOOR SURINAME	20
3.1 Barrières voor Surinaamse ondernemers.....	20
3.2. Onderzoeksmethoden en bevindingen	21
3.3. Vrijhandelszaak met een Surinaamse partij beslist door het CCJ.....	22
3.3.1. Het CCJ over het pacta sunt servanda-beginsel en handelsbarrières.....	23
3.3.2. Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. tegen de Coöperatieve Republiek Guyana.....	24
3.3.2.1. Achtergrond	24
3.3.2.2. Rechtsvraag.....	25
3.3.2.3. Rechtsregels.....	25
3.3.2.4. Juridische argumenten van Rudisa e.a.	25
3.3.2.5. Juridische argumenten van Guyana.....	25

3.3.2.6. Rechtsoverwegingen CCJ	26
3.3.2.7. Gevolgen van de uitspraak	26
3.3.2.8. Tussenconclusies.....	26
3.4. Andere relevante vrijhandelszaken behandeld door het CCJ	27
3.4.1. Trinidad Cement Limited tegen de Staat Trinidad and Tobago	27
3.4.1.1. Achtergrond	27
3.4.1.2. Rechtsvraag.....	28
3.4.1.3. Rechtsregels.....	28
3.4.1.4. Juridische argumenten van Trinidad Cement Limited (TCL).....	28
3.4.1.5. Juridische argumenten van de Staat Trinidad en Tobago	28
3.4.1.6. Rechtsoverwegingen CCJ	28
3.4.1.7. Gevolgen van de uitspraak	29
3.4.1.8. Tussenconclusies.....	29
3.4.2. Rock Hard Cement Limited tegen de Staat Barbados	29
3.4.2.1. Achtergrond.	30
3.4.2.2. Standpunt van Barbados.....	30
3.4.2.3. Rechtsvraag.....	30
3.4.2.4. Rechtsregels.....	31
3.4.2.5. Juridische argumenten Rock Hard Cement Limited (RHC)	31
3.4.2.6. Juridische argumenten van de Staat Barbados	31
3.4.2.7. Rechtsoverwegingen CCJ	32
3.4.2.8. Toepassing van artikel 164 RTC	32
3.4.2.9. Gevolgen van de uitspraak	32
3.4.2.10. Tussenconclusies.....	32
3.4.3. SM Jaleel & Company Limited tegen de Coöperatieve Republiek Guyana	33
3.4.3.1. Achtergrond	33
3.4.3.2. Standpunten van Guyana	33
3.4.3.3. Rechtsvraag.....	34
3.4.3.4. Rechtsregels.....	34
3.4.3.5. Rechtsoverwegingen en beslissing CCJ.....	35
3.4.3.6. Tussenconclusies.....	36
3.5. Relevantie van de vier toegelichte CCJ-uitspraken	36
<i>EINDCONCLUSIES</i>	37
<i>AANBEVELINGEN</i>	39
<i>BRONNEN</i>.....	41
<i>BIJLAGE</i>	44

LIJST VAN AFKORTINGEN EN ACRONIEMEN

CARICOM	Caribbean Community
CARIFTA	Caribbean Free Trade Association
COTED	Council for Trade and Economic Development
CSME	CARICOM Single Market and Economy
RTC	Revised Treaty of Chaguaramas
CCJ	Caribbean Court of Justice
CET	Common External Tariff
KKF	Kamer van Koophandel en Fabrieken
IUD	Dienst Invoer-, Uitvoer- en Deviezencontrole
CvO	Certificaat van Oorsprong
VKI	Stichting Viskeuringsinstituut
RHC	Rock Hard Cement

INLEIDING

De voorloper van de CARICOM is de West-Indische Federatie. Deze bestond van januari 1958 tot mei 1962 en was een verbond van Britse kolonies.¹ De bedoeling was dat de daaraan deelnemende gebieden samen een onafhankelijke Staat zouden vormen. In antwoord op de ontmanteling van de Federatie, werd in 1968 de Caribbean Free Trade Association (CARIFTA) opgericht. Met de ondertekening van het Verdrag van Chaguaramas werd deze organisatie in 1973 opgevolgd door de Caribbean Community and Common Market (CARICOM). Als secretariaat werd het al bestaande Secretariaat van de Common Wealth of Nations als het hoogste administratieve orgaan ingesteld. Commonwealth of Nations, voorheen het Brits Gemenebest, is een vrijwillig samenwerkingsverband van 56 onafhankelijke soevereine staten, met de Britse koning Charles III als symbolisch hoofd.² De staten die lid zijn van het Gemenebest worden zelf aangeduid als gemenebestland of commonwealth. Deze internationale organisatie werd met tussentijdse besluiten en het Herziene Verdrag van Chaguaramas (RTC) in 2001 omgezet in 'The Caribbean Community including the CARICOM Single Market and Economy'.³

Onderdeel van de afspraken in het gewijzigde oprichtingsverdrag, was de vorming van de CARICOM Single Market and Economy (CSME), oftewel de CARICOM Interne Markt en Economie. Het doel hiervan is, om het economische beleid binnen de gemeenschappelijke markt (CSME) te harmoniseren en uiteindelijk een gemeenschappelijke munt in te stellen. Door meningsverschillen over de verdeling van de opbrengsten duurde het tot januari 2006 voordat de CSME een feit werd. De CSME kwam tot stand met de volgende CARICOM-leden: Antigua en Barbuda; Barbados; Belize; Dominica; Grenada; Guyana; Jamaica; Montserrat (een Brits overzees gebiedsdeel); Saint Kitts en Nevis; Saint Lucia; Saint Vincent en de Grenadines; Suriname en Trinidad en Tobago. Haïti en de Bahama's maken geen deel uit van de CSME. Met de CSME hielden de grensbelemmeringen op te bestaan tussen de CSME-lidstaten, voor wat betreft het verkeer van goederen, diensten en verschillende categorieën werk.⁴

Het doel van de CSME is duurzame economische ontwikkeling op basis van internationaal concurrentievermogen, gecoördineerd economisch en buitenlands beleid, functionele samenwerking en verbeterde handels- en economische betrekkingen met Derde Staten.⁵ Om

¹ Caribbean Elections, <https://web.archive.org/web/20150712132116/http://www.caribbeanelections.com/education/integration/federation.asp>. Geraadpleegd op 28 juli 2024.

² https://nl.wikipedia.org/wiki/Gemenebest_van_Naties. Geraadpleegd op 28 juli 2024.

³ https://nl.wikipedia.org/wiki/Caricom#cite_note-5. Geraadpleegd op 28 juli 2024.

⁴ <https://caricom.org>. Geraadpleegd op 28 juli 2024.

⁵ Herziene Verdrag van Chaguaramas, preambule, p. 1

dit te bereiken, krijgen personen (ook rechtspersonen) met een CARICOM-nationaliteit het recht op de vestiging van bedrijven, regionale dienstverlening en vrij kapitaalverkeer.

Om binnen de CSME de vrije handel van goederen en diensten mogelijk te maken, worden er geen invoerrechten geheven op producten van CARICOM-lidstaten en zijn er geen kwantitatieve restricties opgelegd. Een CARICOM-certificaat is noodzakelijk om van deze mogelijkheden gebruik te kunnen maken.⁶ Dit certificaat is een exportdocument waarop de oorsprong van een product is aangegeven.

Alhoewel dit verdrag in theorie heel veel handelskansen creëert, is het de vraag of de toetreding van Suriname tot de CARICOM in de praktijk voor- of nadeel oplevert en of Suriname het maximale haalt uit zijn lidmaatschap van deze organisatie. Uit eigen waarneming blijkt dat de schappen van de Surinaamse supermarkten vol staan met producten uit de CARICOM, voornamelijk uit Trinidad & Tobago en Guyana.

De hoofd- en deelonderzoeksvragen

Naar aanleiding van het bovenstaande luidt de hoofdvraag van dit onderzoek:

In hoeverre biedt de nationale en internationale wetgeving kansen aan ondernemers in Suriname, die de uitdagingen willen aangaan om te exporteren naar de CARICOM-landen?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende vier deelvragen geformuleerd. De eerste deelvraag is: Welke kansen biedt de CARICOM-handelsmarkt aan ondernemers in Suriname? De tweede deelvraag luidt: Welke kansen biedt de huidige nationale wetgeving aan ondernemers die willen exporteren naar de CARICOM-landen? De derde deelvraag is: Welke juridische uitdagingen ondervinden Surinaamse ondernemers bij de export naar CARICOM-landen? En de vierde en laatste deelvraag luidt: Welke ruimte biedt het toepasselijk recht aan de Surinaamse exporteur om de export naar CARICOM-landen te bevorderen?

Methode van het onderzoek

De onderzoeksmethoden die gehanteerd zullen worden, zijn literatuur- en rechtsbronnenstudie en een interview. Ter beantwoording van de hoofdvraag en deelvragen zijn verdragen, wetten, jurisprudentie, rechtsliteratuur en overige relevante juridische documenten bestudeerd en geanalyseerd.

⁶ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Caricom>. Geraadpleegd op 28 juli 2024.

Maatschappelijke relevantie

Dit onderzoek is bedoeld om inzicht te verschaffen in de juridische positie van Surinaamse ondernemers binnen de CSME. Uitgaande van de geformuleerde doelen zou de CSME veel handelskansen moeten bieden aan Surinaamse ondernemers. Maar in de praktijk wordt aangegeven dat het realiseren van export binnen de CSME door Surinaamse ondernemers bemoeilijkt wordt door grote uitdagingen.

Naar aanleiding van deze beide werkelijkheden is het belangrijk om na te gaan hoe groot de uitdagingen zijn voor de Surinaamse ondernemers die van de CSME-mogelijkheden wensen te profiteren. Daarbij zal de positie van Suriname binnen de CARICOM getoetst worden aan de RTC.

Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek is wetenschappelijk relevant, aangezien het niet eerder heeft plaatsgevonden. Daardoor is het een welkome aanvulling op eerder wetenschappelijk onderzoek naar andere aspecten van de RTC. Ook kan deze studie als basis dienen voor toekomstig wetenschappelijk onderzoek naar de relatie tussen nationaal en internationaal recht met betrekking tot de exportmogelijkheden naar de CARICOM-landen.

Juridische relevantie

De juridische relevantie van dit onderzoek voor Surinaamse ondernemers die goederen exporteren is aanzienlijk, omdat de RTC aan de basis ligt van exportvoorschriften binnen de CSME. Het CARICOM-lidmaatschap van Suriname zou een bepaalde mate van rechtszekerheid en bescherming moeten bieden aan de concurrentiepositie van Surinaamse ondernemers binnen de overige CARICOM-lidstaten. Dit vloeit voort uit de harmonisatie van handelsregels en -voorschriften van de RTC die gelden binnen de CSME.

De CARICOM beschikt over een juridisch mechanisme voor geschillenbeslechting, te weten het Caribbean Court of Justice (CCJ). Dit hof dient als de hoogste rechtbank voor handelsgeschillen binnen de CARICOM. Dit juridische mechanisme zou de mogelijkheid moeten bieden aan ondernemers om via een onafhankelijk, onpartijdig en betrouwbaar platform handelsgeschillen op te lossen. Dit onderzoek zal proberen aan te tonen of de voorgaande aanname juist is of niet.

Opbouw van de thesis

Het eerste hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de CSME en het oprichtingsverdrag van de RTC. Vervolgens worden de relevante bepalingen van de RTC geïdentificeerd en beknopt uitgewerkt, met specifieke aandacht voor de bepalingen over de handel in goederen.

Het tweede hoofdstuk legt de nadruk op de implementatie van de RTC-bepalingen op nationaal niveau, met inbegrip van de Wet Tarief Invoerrechten. Daarnaast wordt in dit verband de relevantie van het besluit Taakomschrijving departementen 1991 behandeld.

Het derde hoofdstuk biedt een beschrijving en analyse van de praktische barrières waarmee Surinaamse ondernemers worden of kunnen worden geconfronteerd. Het hoofdstuk wordt afgesloten met analyses van toepasselijke CCJ-rechtspraak, waaronder die van een casestudy van een Surinaamse ondernemer bij het CCJ in relatie tot andere relevante CCJ-uitspraken.

Deze thesis wordt afgesloten met een conclusie waarbij een concreet antwoord op de hoofdvraag zal worden gegeven.

1. DE CARICOM INTERNE MARKT EN ECONOMIE (CSME)

De CSME is in 2001 geïntroduceerd ter vervanging van de hoofdstukken drie tot en met zeven van de bijlage bij het Verdrag tot oprichting van de Caribische Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Markt van 4 juli 1973.

1.1 Het Verdrag van Chaguaramas

Met het Verdrag van Chaguaramas van 4 juli 1973, zijn de Caribische Gemeenschap (CARICOM) en de Gemeenschappelijke Markt opgericht. Op 5 juli 2001 is het Verdrag van Chaguaramas herzien, met de Revised Treaty of Chaguaramas (RTC).⁷ In artikel 1 van de RTC is de CARICOM Single Market en Economy (CSME) geïntroduceerd.

In de preambule van de RTC herinneren de partijstaten elkaar aan de Verklaring van Grand Anse en andere besluiten van de Conferentie van Regeringsleiders, in het bijzonder aan de gezamenlijke verklaring om zich in te zetten voor verdieping van de regionale economische integratie door oprichting van de CARICOM Interne Markt en Economie (CSME). Het doel van de CSME is om duurzame economische ontwikkeling te bereiken op basis van een versterkt internationaal concurrentievermogen, een gecoördineerd economisch en buitenlands beleid, functionele samenwerking en verbeterde handels- en economische betrekkingen met Derde Staten.⁸

Uit artikel 3 lid 1 van de RTC blijkt dat de CSME uit vijftien lidstaten bestaat. De oprichting van de CSME was noodzakelijk omdat de staten als groep meer economische en politieke macht hebben dan wanneer zij als individuele staten zouden optreden. Dit besef is vastgelegd op pagina twee van de RTC-preambule. Daarin verklaren de CSME-staten bewust te zijn van de noodzaak tot samenwerking en gezamenlijke actie bij de ontwikkeling van handelsbetrekkingen met Derde staten. Oprichting van de CSME was volgens de lidstaten ook nodig voor de ontwikkeling van passende regelgeving, administratieve procedures en diensten die essentieel zijn voor het creëren van een goed klimaat voor de internationale en intraregionale handel voor de lidstaten.

⁷ Herziene Verdrag van Chaguaramas, p. 293

⁸ Herziene Verdrag van Chaguaramas, preambule, p. 1

Uit artikel 3 lid 1 van de RTC blijkt dat Suriname een lidstaat is van de CARICOM en CSME en bepaalde verplichtingen en verantwoordelijkheden heeft aanvaard. Nu volgen enkele van de belangrijkste aspecten van de RTC die Suriname heeft aanvaard.

Een daarvan is het pacta sunt servanda-beginsel dat ten grondslag ligt aan artikel 9 van de RTC. Dit beginsel bevat een algemene verbintenis tot uitvoering van het RTC-verdrag. Het verplicht de lidstaten om alle passende maatregelen te nemen die nodig zijn om ervoor te zorgen dat zij hun verdragsverplichtingen nakomen en zodoende de verwezenlijking van de doelstellingen van de Gemeenschap vergemakkelijken. Het beginsel draagt de lidstaten ook op om zich te onthouden van maatregelen die de realisatie van de RTC-doelstellingen in gevaar zouden kunnen brengen.

Het CCJ heeft de betekenis van het pacta sunt servanda-beginsel middels rechtspraak vastgelegd, in de zaak Hummingbird Rice Mills tegen Suriname en de Caribische Gemeenschap.⁹ In paragraaf 17 van de uitspraak overwoog het CCJ: *"Het lijkt geen twijfel dat Suriname wettelijk verplicht was om nauwgezet al haar verdragsverplichtingen na te komen vanaf 1 januari 2006. Vanaf die datum werd de regel pacta sunt servanda zoals vastgelegd in artikel 26 van het Verdrag van Wenen inzake het Verdragenrecht van 1969, van kracht: "elk verdrag is onderworpen aan de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Verdrag van Wenen inzake het verdragenrecht 1969, werd van kracht: "elk verdrag is bindend voor de partijen en moet door hen te goeder trouw worden uitgevoerd". De Staat Suriname was tegelijkertijd gebonden door artikel 9 van het Herziene Verdrag om alle passende maatregelen te nemen ter verzekering van de nakoming van zijn verdragsverplichtingen te verzekeren."*

Een ander aspect betreft het vrije personenverkeer. In artikel 45 van de RTC staat: 'Lidstaten committeren zich aan het doel van het vrije verkeer van hun staatsburgers binnen de Gemeenschap'. Door artikel 45 van de RTC zonder voorbehoud te aanvaarden, heeft Suriname zich gecommitteerd aan het beginsel van vrij verkeer van CARICOM-burgers binnen de gemeenschap. In 2005 introduceerde Suriname, in het kader van het vrij personenverkeer, als eerste CARICOM-lidstaat het standaard CARICOM-paspoort om regionaal en internationaal reizen te vergemakkelijken. Het CARICOM-paspoort moet eraan bijdragen dat CARICOM-burgers zonder visum naar en van de vijftien CSME-lidstaten kunnen reizen voor toerisme, zaken of andere doeleinden.¹⁰

⁹ Hummingbird Rice Mills tegen Suriname en de Caribische Gemeenschap [2012] CCJ 2 (O.J.) (CCJ, Apr. 11, 2012)

¹⁰ <https://priornews.com/caricom-passport-a-saga-of-integration-and-disintegration-of-a-utopian-vision/>. Geraadpleegd op 19-08-2024.

Vrij verkeer van goederen en diensten is geregeld in lid 1 van artikel 79 van de RTC. Deze bepaling schrijft voor dat de lidstaten een regeling voor het vrije goederen- en dienstenverkeer in de CSME tot stand zullen brengen en in stand houden. Het tweede lid schrijft voor dat elke lidstaat zich moet onthouden van handelsbeleid en -verkeer dat de mededinging kan verstoren. Lidstaten moeten zich onthouden van handelsbeleid en -verkeer die het vrije verkeer van goederen en diensten kunnen frustreren of tenietdoen, of als die leiden tot aantasting van voordelen waarop andere lidstaten ingevolge het RTC-verdrag recht hebben. In het derde lid wordt lidstaten voorgeschreven om in hun jurisdictie geen nieuwe beperkingen in te voeren voor de import en export van goederen en diensten die hun oorsprong hebben in de Caribische Gemeenschap, behoudens wanneer de RTC daarin voorziet.

Ter uitvoering van artikel 79 lid 3 van de RTC, heeft Suriname de Wet van 2 december 2002, houdende wijziging van tarieflijst als bedoeld in artikel 2 lid 2 van de Wet Tarief van Invoerrechten 1996 (S.B. 1995 no. 111) afgekondigd. Met deze wet garandeert Suriname de vermindering of afschaffing van invoerheffingen en handelsbelemmeringen voor producten die binnen CARICOM worden geleverd door dienstverleners met een CARICOM-nationaliteit of goederen die binnen de CARICOM worden vervaardigd.¹¹

De RTC beoogt via de CSME de regionale economische integratie verder te verdiepen. In dat kader heeft ook Suriname zich ingezet voor bevordering van economische integratie binnen CARICOM, met harmonisering van de nationale handelswetten, het investeringsbeleid en de economische planning.¹²

De doelstellingen van de CARICOM zijn vastgesteld in artikel 6 van de RTC. Onder punt 'i' van artikel 6 van de RTC is samenwerking op verschillende gebieden opgenomen. Op basis van de bewoording van artikel 6(i) kan vastgesteld worden dat het niet om een limitatieve, dus uitputtende opsomming van samenwerkingsgebieden gaat. Artikel 6(i) schrijft voor: “[...] verbeterde functionele samenwerking, **inclusief** [...]”. Na het woord ‘inclusief’ volgt een opsomming van drie sub-gebieden, met Romeinscijfers i, ii en iii. Ook de tekst van Romeinscijfer iii bevat een niet-limitatieve en dus niet-uitputtende opsomming. Dat blijkt uit de formulering: “[...] geïntensiveerde activiteiten op gebieden **zoals** [...]”. In artikel 6(i)(iii)

¹¹ Artikel 84 lid 1(b) van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

¹² <https://gov.sr/suriname-een-essentiele-partner-binnen-50-jarig-bestaan-caricom/>. Geraadpleegd op 19-08-2024.

staan niet-limitatief genoemde gebieden waarin activiteiten verbeterde samenwerking behoeven: gezondheid, onderwijs, transport en telecommunicatie.

Door toetreding tot de RTC zonder voorbehoud, heeft Suriname zich ook gecommitteerd aan samenwerking op deze terreinen binnen de CARICOM-gemeenschap.

1.2 Theoretisch kader en relevantie van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

In deze paragraaf zal de focus gelegd worden op het vrij handelsverkeer van goederen zoals opgenomen in artikel 79 van de RTC. Ingevolge artikel 1 van de RTC, zijn goederen alle soorten eigendom met uitzondering van onroerend goed, geld, effecten of rechten op inbezitneming van activa.

Het algemene doel van liberalisering van de handel via het vrije verkeer van goederen en diensten binnen de CSME wordt geregeld door de artikelen 78 en 79 van de RTC. De daarin vervatte concepten worden verder uitgewerkt in andere artikelen van het vijfde hoofdstuk van de RTC. Artikel 87 bevat bijvoorbeeld een verbod op de heffing van invoerrechten op goederen van oorsprong uit de Caribische Gemeenschap en artikel 90 verbiedt de discriminerende toepassing van fiscale of interne heffingen op communautaire goederen.

Wet- en regelgevingskaders, maar ook beleidskaders die voldoen aan bijvoorbeeld de artikelen 87 en 90 van de RTC, zouden de lokale op export gerichte productie van goederen op verschillende manieren kunnen ondersteunen. In dit verband verwijst dit onderzoek naar de Europese Unie, naar aard een gelijke figuur als de CARICOM, die beleid typeert als ‘soft-law’.¹³ Soft-law wordt a contrario aan hard-law gedefinieerd, namelijk dat het de vier harde juridische kwaliteiten van hard-law mist. Voorgeschreven beleidsmaatregelen zijn onder andere vermindering van handelsbarrières, bevordering van regionale integratie, stimulering van investeringen in infrastructuur en schepping van gunstige handelsvoorwaarden. Deze maatregelen kunnen de exportmogelijkheden voor Surinaamse ondernemers vergroten door markttoegang te verbeteren en de kosten van export te verminderen.

Artikel 52 van de RTC handelt over de uitvoering van het communautair industriebeleid. De leden 1 en 6 in samenhang met elkaar gelezen, schrijven voor hoe de doelstellingen van het

¹³ Oana 2019, p.4.

communautair industriebeleid te verwezenlijken. Volgens de voorschriften moeten de CSME-lidstaten een niet-limitatief aantal genoemde zaken bevorderen. Zes zaken die volgens het eerste lid bevorderd dienen te worden zijn (a) de coördinatie van nationaal industrieel beleid van de lidstaten, (b) de totstandbrenging en instandhouding van een investeringsvriendelijk klimaat, waaronder begrepen een faciliterend administratief proces en (c) de diversificatie van de producten en markten voor goederen en diensten met als doel het bereik en de waarde van de export te doen toenemen. Verder zullen zij bevorderen (d) de organisatie en ontwikkeling van product- en factormarkten, (e) de ontwikkeling van de vereiste institutionele, juridische, technische, financiële, administratieve en andere steun voor de totstandbrenging of ontwikkeling van micro- en kleinbedrijf in de hele Gemeenschap en (f) in samenwerking met de sociale partners, de bevordering van een geïntegreerde productie.

Ingevolge het zesde lid van artikel 52 van de RTC zal er ook een geschikt macro-economisch beleid ontwikkeld moeten worden, ondersteund door specifieke voorzieningen. Ook in dit lid zijn zes niet-limitatief genoemde beleidsmaatregelen opgenomen. Het gaat om (a) effectieve betalingsmechanismen, (b) voorkoming van dubbele belasting en (c) geharmoniseerde wetgeving op relevante gebieden. Daarnaast moet ook voorzien worden in (d) opheffing van bureaucratische belemmeringen voor het doen van investeringen in industriële ondernemingen, (e) verbetering van infrastructuur en samenwerking op het gebied van lucht- en zeevervoer en (f) communicatiesystemen.

1.3 Tussenconclusies

Samengevat kan gesteld worden dat de CARICOM Single Market and Economy (CSME) van aanzienlijke relevantie is voor Surinaamse ondernemers die goederen exporteren. Enkele belangrijke voordelen zijn:

Toegang tot een grotere markt: De CSME stelt Surinaamse ondernemers in staat om hun producten gemakkelijker te exporteren naar andere CARICOM-landen zonder invoerrechten of quota. Dit opent de deur naar een bredere afzetmarkt.

Verminderde handelsbelemmeringen: Door harmonisatie van regelgeving en standaarden binnen de CARICOM-landen, wordt het eenvoudiger en goedkoper om goederen te exporteren. Dit leidt tot minder administratieve barrières en lagere kosten voor naleving van regelgeving.

Concurrentievermogen: Toegang tot een grotere markt stimuleert Surinaamse bedrijven tot verbetering van hun efficiëntie en productkwaliteit om te concurreren op regionaal niveau. Dit kan leiden tot innovatie en productiviteitsverbeteringen.

Economische groei: Export naar een bredere markt kan leiden tot hogere productie, omzet en winst voor bedrijven, hetgeen kan bijdragen aan economische groei en werkgelegenheid in Suriname.

Investeringsmogelijkheden: De CSME creëert een aantrekkelijker klimaat voor buitenlandse investeringen, omdat investeerders toegang krijgen tot een grotere, geïntegreerde markt. Dit kan leiden tot meer kapitaal voor Surinaamse bedrijven om te groeien en te moderniseren.

Regionale samenwerking: Door deel te nemen aan de CSME kunnen Surinaamse ondernemers profiteren van samenwerkingsverbanden en netwerken binnen de regio, wat kan leiden tot kennisdeling en gezamenlijke projecten.

Kortom, er mag geconcludeerd worden dat, theoretisch bekeken, de CSME aan Surinaamse ondernemers die goederen exporteren talrijke mogelijkheden biedt om hun markt bereik te vergroten. Andere potentiële voordelen zijn dat Surinaamse bedrijven hun productiekosten kunnen verlagen en hun concurrentiepositie kunnen versterken, wat uiteindelijk kan bijdragen aan de economische ontwikkeling van Suriname.

2 IMPLEMENTATIE CARICOM-REGELS OP NATIONAAL NIVEAU

Inleiding

In het kader van de verplichte implementatie van de relevante RTC-bepalingen op nationaal niveau, wordt in dit hoofdstuk aansluiting gezocht bij het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991,¹⁴ waarin de taakomschrijving van de overheidsdepartementen is geregeld

2.1 Besluit Taakomschrijving Departementen 1991

In het kader van dit onderzoek is de focus gelegd op de wettelijke taken die zijn toegekend aan de verschillende ministeries die samen de regering van Suriname vormen, zoals vastgelegd in het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991. Meer specifiek zal op drie ministeries gefocust worden, te weten het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie, het Ministerie van Financiën en Planning en het Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business en Internationale Samenwerking.

2.1.1 Het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie

De taken van het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie zijn vastgesteld in artikel 13 van het Staatsbesluit van 14 oktober 2020, houdende nadere wijziging van het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991. Er zijn vier taakstellingen relevant voor dit onderzoek. Het gaat om bevordering van de binnen- en buitenlandse handel waaronder het import- en exportbeleid, in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries. Daarnaast heeft dit ministerie taken die gericht zijn op de aangelegenheden van handelspolitieke aard en verlening van invoer-, uitvoer- en deviezenvergunningen, voor zover deze niet in strijd zijn met de handelsliberalisatie, eveneens

¹⁴ STAATSBESLUIT van 10 oktober 1991, houdende instelling en taakomschrijving van Departementen van Algemeen Bestuur (“Besluit Taakomschrijving Departementen 1991”) (S.B. 1991 no. 58), gelijk het luidt na de daarin aangebrachte wijzigingen bij S.B. 2002 no. 16); STAATSBESLUIT van 14 oktober 2020, houdende nadere wijziging van het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991 (S.B. 1991 no. 58, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2017 no. 22), S.B. 2020 no. 191

in samenwerking met de daarvoor in aanmerking komende ministeries. Andere relevante taken van dit ministerie zijn gericht op het beleid inzake beheersing van de kosten van levensonderhoud en het toezicht op handels-, industriële en dienstverlenende activiteiten. Ten slotte is gekeken naar de taken die zijn gericht op het industriebeleid en de bevordering van de industriële sector, met de nadruk op de exportgerichtheid van deze sector.

2.1.2 Het Ministerie van Financiën en Planning

De taken van het Ministerie van Financiën en Planning zijn vastgesteld in artikel 12 van het Staatsbesluit van 14 oktober 2020, houdende nadere wijziging van het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991. Onder dit ministerie zijn er twee relevante taakstellingen voor dit onderzoek, ten eerste het vaststellen van voorwaarden, beperkingen en bepalingen om vrijstelling van invoerrecht te verlenen in gevallen waarin de internationale betrekkingen dat wenselijk maken. Verder moet dit ministerie toezicht houden op de naleving van het deviezenregiem inzake vergunningen voor invoer, uitvoer en doorvoer van goederen dan wel diensten.

2.1.3 Het Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business en Internationale Samenwerking

De taken van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, International Business en Internationale Samenwerking zijn vastgesteld in artikel 10 van het Staatsbesluit van 14 oktober 2020, houdende nadere wijziging van het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991. Dit ministerie heeft drie relevante taakstellingen voor dit onderzoek. Het gaat om het coördineren, stimuleren en sturen van investeringen uit het buitenland, het versterken van relaties met het internationale bedrijfsleven en het zoeken naar afzetmarkten in het buitenland voor Surinaamse producenten en producten.

Op basis van de taken en verantwoordelijkheden zoals vastgelegd in het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991 en de wijzigingen daarvan in 2020, kunnen er enkele belangrijke conclusies worden getrokken over de mogelijkheden die de huidige nationale wetgeving biedt aan Surinaamse ondernemers die willen exporteren naar CARICOM-landen. De taakomschrijvingen tonen aan dat er beleidsmatige en juridische kaders mogelijkerewijs beschikbaar moeten zijn die ondernemers ondersteunen bij de export naar CARICOM-landen. De nadruk op handelsliberalisatie, vrijstelling van invoerrechten onder bepaalde voorwaarden,

en stimulering van buitenlandse investeringen en exportgerichte industrieën zijn gunstige factoren die de export naar de CARICOM-regio kunnen bevorderen.

In de volgende paragrafen van dit onderzoek zal er uitgebreider worden ingaan op de fiscale barrières waarmee Surinaamse ondernemers te maken hebben of mogelijk te maken zullen hebben.

2.2 Wegnemen van de fiscale barrières

De RTC beoogt het regionale integratieproces te verdiepen door harmonisering van wet- en regelgeving van de lidstaten, via verwijdering van fiscale barrières middels handelsliberalisatie. Handelsliberalisatie is een proces dat de belemmeringen opheft of minimaliseert voor de handel op mondiale schaal.¹⁵ De uitkomst van dit proces is vrijhandel.

In de context van de RTC streven lidstaten de realisatie van handelsliberalisatie na door geen invoerrechten te heffen op goederen die hun oorsprong hebben in de CARICOM-gemeenschap. Het doel wordt ook nagestreefd door het instellen van de Common External Tariff (CET).

2.2.1 Gemeenschapsregels van oorsprong (Rules of Origin)

Regels van oorsprong zijn opgenomen in artikel 84 van de RTC. De oorsprong-regels bepalen of goederen kunnen worden aangemerkt als te zijn geproduceerd in de CARICOM en om die reden recht hebben op invoerrechtsvrije toegang binnen de Gemeenschap. In artikel 84 van de RTC is bepaald dat de goederen moeten voldoen aan diverse criteria om in aanmerking te komen voor de status van gemeenschapsoorsprong. Met andere woorden bepaald dit artikel of goederen worden aangemerkt als te zijn geproduceerd in de CARICOM en om die reden recht hebben op invoerrechtsvrije toegang binnen de Gemeenschap.

Zo schrijft artikel 84 voor dat onder voorbehoud van de bepalingen van het artikel goederen die vanuit een lidstaat naar een geadresseerde in een andere lidstaat zijn verzonden, als van oorsprong uit de Gemeenschap worden beschouwd, indien de goederen: (a) Volledig in de Gemeenschap zijn geproduceerd; of (b) geheel of gedeeltelijk in de Gemeenschap zijn vervaardigd uit materialen die van buiten de Gemeenschap zijn ingevoerd of uit materialen

¹⁵ <https://prezi.com/ujdfsb9swgtj/handelsliberalisatie-economie/>. Geraadpleegd op 19-08-2024.

waarvan de oorsprong niet is vastgesteld, door middel van een proces dat een substantiële transformatie teweegbrengt, gekenmerkt door: (b)1 de indeling van de goederen in een tariefpost die verschilt van die waarin een van die materialen is ingedeeld; of (b)2 in het geval van de goederen die zijn opgenomen in de lijst in bijlage I bij dit Verdrag (hierna te noemen “de lijst”), alleen door te voldoen aan de daarvoor gespecificeerde voorwaarden.

Bij de toetreding tot de CARICOM heeft Suriname de verplichting aanvaard om de oorsprongsregels zonder voorbehoud toe te passen. Deze verplichting die is opgenomen in artikel 84 van de RTC, is nationaal verwerkt in artikel 37 van de Wet Tarief Invoerrechten.

Ingevolge artikel 87 van de RTC heffen lidstaten geen invoerrechten op goederen die hun oorsprong hebben in de Gemeenschap. Ook worden conform artikel 88 van de RTC geen uitvoerrechten geheven op goederen die hun oorsprong hebben in de Gemeenschap of die binnen de Gemeenschap worden vervaardigd.¹⁶

2.2.2 Common External Tariff

Met toetreding van Suriname tot de CARICOM op 4 juli 1995 heeft de Staat gestalte gegeven aan de regionale integratiegedachte. De Common Market streeft naar versterking, coördinatie en regulering van de economische en handelsrelaties van de lidstaten, en handhaving en continuering van de integratie van economische activiteiten.

Bij het proces van integratie wordt het handelsliberalisatieregime gehanteerd bij de intraregionale handel. Dat houdt een versoepeling in van de intraregionale stroom van CARICOM-goederen tussen de CARICOM-lidstaten. Binnen de CARICOM Common Market wordt onder andere nagestreefd: opheffing van alle tarifaire en non-tarifaire belemmeringen, hoge invoerrechten tarieven en quota's; de ontwikkeling en harmonisatie van standaarden die garantie moeten bieden voor de beschikbaarheid van verhandelde goederen; de regulering van de intraregionale handel middels het invoeren van oorsprong-regels (Rules of Origin); de verbetering en versoepeling van het brengen van intraregionale goederen op zowel intra- en extra-regionale markten middels gerichte programma's voor de bevordering van de export; hantering van een handelsbelemmeringsregime voor de extra-regionale handel.

¹⁶ Artikel 84 lid 1(b) van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

De lidstaten dienen het gemeenschappelijk buitentarief (CET) tot stand te brengen en te handhaven voor alle goederen die niet in aanmerking komen voor de gemeenschapsbehandeling.¹⁷ Dit is een invoerrechttarief dat de intraregionale goederen beschermt, doordat alle lidstaten hetzelfde invoerrechttarief moeten toepassen op import van extra-regionale goederen. De CET geldt voor importproducten uit niet-CARICOM-lidstaten en voor producten die wel binnen de CARICOM-markt worden verhandeld, maar niet voldoen aan de oorsprong-regels van de Gemeenschap.

In de volgende paragrafen wordt verder ingegaan op de inspanningen van Suriname om middels wet- en regelgeving de handelsliberalisatie te realiseren.

2.3 Voorwaarden export¹⁸

Met de implementatie van de handelsliberalisatie op 1 september 1999 staat het in beginsel eenieder in Suriname vrij om te importeren en te exporteren, na registratie daarvoor bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken (KKF). Het inschrijvingsproces is een belangrijke stap in het legaliseren van jouw onderneming en het verkrijgen van de benodigde vergunningen. Voor de export is in beginsel geen vergunning nodig, tenzij de wet dat aangeeft. In het Besluit Negatieve lijst 2003 is opgenomen welke goederen verboden zijn om te importeren of te exporteren en voor welke goederen een vergunning en toestemming moet worden aangevraagd.¹⁹

Krachtens artikel 3 lid 3 Wet Goederenverkeer²⁰ en het Besluit Negatieve Lijst²¹ die per 18 september 2003 van toepassing zijn worden er vier (4) categorieën van goederen onderscheiden: goederen waarvan de invoer of uitvoer is verboden, aan een vergunning gebonden of anderszins beperkt is, zijn vermeld in het Besluit Negatieve Lijst; goederen waarvan de invoer en uitvoer verbonden is aan een vergunning; goederen waarvoor bij de invoer en uitvoer een bijzondere behandeling geldt; vrije goederen, zijn de goederen die niet vallen onder 1, 2 en 3. Krachtens het Besluit Negatieve Lijst bestaat er een registratieplicht voor import- en exportvergunningen, die impliceert dat bij elke import of export het Enig Document geregistreerd dient te worden bij de Dienst Invoer-, Uitvoer- en Deviezencontrole (IUD).

¹⁷ Artikel 82 van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

¹⁸ <https://communitychoice.sr/site/view/36?cat=66>. Geraadpleegd op 19-08-2024.

¹⁹ <https://suriname.nu/douane/negatiavelijst.html>. Geraadpleegd op 19-08-2024.

²⁰ Wet Goederenverkeer (S.B. 2003 no. 58)

²¹ Besluit Negatieve Lijst (S.B. 2003 no.74)

De IUD is een afdeling van het Ministerie van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie (EZ). De IUD is belast met aangelegenheden van handelspolitieke aard, met name het verlenen van invoer-, uitvoer-, en doorvoervergunningen ingevolge de Wet Goederenverkeer.

De IUD is mede belast met de afgifte van vergunningen voor de uitvoer van deviezen ingevolge de deviezenregeling. De afhandeling hiervan geschiedt na goedkeuring van de deviezencommissie.²²

Na de inschrijving in het Handelsregister, dat wordt bijgehouden door de KKF, moet met het uittreksel uit het KKF-handelsregister een vastnummer aangevraagd worden bij de belastingdienst. Met het vastnummer dient bij de douane een import- of exportnummer aangevraagd te worden.

2.3.1 Exportdocumenten

Zoals aangegeven heeft een exporteur drie nummers nodig. Het eerste is het nummer vermeld op het KKF-uittreksel. Het tweede is het vastnummer van de belastingdienst. Het derde nummer is het exportnummer dat door de douane wordt verstrekt.

Deze drie nummers zijn nodig om de volgende documenten in te kunnen vullen, te weten het Internationaal Handelstransactie, het Enig Document en het Certificaat van Oorsprong (CvO).

Het CvO is een exportdocument. Hierop wordt de oorsprong van een product aangegeven. Een CvO bewijst dus in welk land een product is gemaakt of uit welk land het afkomstig is. Het zorgt ervoor dat er in het importland lage tot geen invoerrechten betaald worden.

Suriname erkent vier certificaten van oorsprong, te weten: het CARICOM Certificaat van Oorsprong en de CARICOM Invoice. Deze documenten zijn nodig voor de export naar andere CARICOM-lidstaten. Daarnaast is er het EUR. 1 certificaat, dat bestemd is voor de export naar de Europese Unie (EU). Ook erkent Suriname het CvO-formulier dat wordt gebruikt voor de export naar de rest van de wereld. Het laatste certificaat is het Generalized System of Preferences (GSP) FORM A. Dit certificaat wordt door sommige landen geaccepteerd.

²² <https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-ondernemerschap-technologische-innovatie/invoer-uitvoer-en-deviezen-controle-iud/>. Geraadpleegd op 19-08-2024.

Voor dit onderzoek zijn het CARICOM Certificaat van Oorsprong en de CARICOM Invoice van belang. De CvO's zijn te verkrijgen bij de KKF-Suriname.

Naast de CvO's zijn er andere documenten die bij de douane dienen te worden overgelegd. Het gaat in deze om het Enig Document, het H03 formulier (afhankelijk van het exportproduct), het Internationaal Handelstransactie Formulier, de Bill of Lading of Airway bill (afhankelijk van de wijze van export) en het Phytosanitary (Health) Certificate.

De CARICOM-CvO, het EUR.1 en de overige CvO's worden door de KKF gelegaliseerd. Hiervoor dienen de ingevulde CvO's met aanvullende documenten te worden aangeboden aan de KKF-Suriname. De aanvullende documenten zijn een Invoice (factuur), het Enig Document, het Internationaal Handelstransactie formulier, de Bill of Lading of Airway bill (bij scheeps- of luchttransport), het Phytosanitary Certificate van LVV (als het om landbouw- en veeteeltproducten gaat), het Health Certificaat van VKI (als het om visserijproducten gaat) (VKI is het Viskeuringsinstituut), een certificaat van het Bureau voor Openbare Gezondheidszorg Suriname (als het om verwerkte voedingsproducten gaat) en de H03 & Loglijsten SBB (houtproducten).

Om een product te kunnen exporteren zijn niet alleen documenten nodig, maar moet het exportproduct ook voldoen aan de vereisten van het land waarnaar het wordt geëxporteerd. Elk land heeft zo zijn eigen regels.

2.4 Rechtszekerheid en -bescherming van de Surinaamse exporteurs naar CARICOM-lidstaten

Praktische betekenis: In de praktijk betekent de noodzaak om te voldoen aan de vereisten van het land waarnaar er geëxporteerd wordt dat Surinaamse exporteurs geconfronteerd kunnen worden met een breed scala aan regels en voorschriften die per land verschillen. Dit kan variëren van douanevoorschriften en productstandaarden tot etiketteringseisen en fytosanitaire certificeringen. Voor exporteurs betekent dit een verhoogde complexiteit in hun operaties, aangezien zij moeten voldoen aan zowel de nationale wetgeving en regionale regelgeving, als aan de regels van de CARICOM-lidstaten waarnaar zij exporteren.

Rechtszekerheid en bescherming: Deze variatie in regels kan de rechtszekerheid voor Surinaamse exporteurs ondermijnen. Rechtszekerheid vereist voorspelbare en stabiele wetten

die consistent worden toegepast. Wanneer elk land binnen de CARICOM zijn eigen regels hanteert, kunnen exporteurs te maken krijgen met onzekerheden en mogelijke conflicten in regelgeving. Dit kan leiden tot verhoogde juridische risico's en kosten voor naleving. Daarnaast kunnen verschillen in nationale wetgeving de bescherming van Surinaamse exporteurs verminderen, aangezien zij afhankelijk worden van de interpretatie en toepassing van deze wetten door de autoriteiten in de landen waarnaar er geëxporteerd wordt.

2.5 Tussenconclusies

Bij dit hoofdstuk kunnen er enkele conclusies getrokken worden. Zo is gebleken dat de huidige nationale wetgeving voldoende kansen biedt aan Surinaamse ondernemers die willen exporteren naar CARICOM-landen. De kansen die eerder in dit hoofdstuk zijn benoemd, zijn gefaciliteerd door een reeks wettelijke en beleidsmaatregelen die de handelsrelaties binnen de CARICOM versterken en belemmeringen voor handel minimaliseren.

Uit dit deel van het onderzoek blijkt dat belangrijke aspecten van de bovengenoemde kansen beïnvloed worden door het Besluit Taakomschrijving Departementen 1991 en de implementatie van het RTC-Verdrag. Echter, de noodzaak voor Surinaamse exporteurs om te voldoen aan de verschillende nationale vereisten binnen de individuele CARICOM-landen wijkt af van dit ideaalbeeld. Dit toont aan dat er nog substantiële vooruitgang geboekt moet worden in de harmonisatie van handelsregels en -voorschriften.

Dit deel van het onderzoek heeft ook blootgelegd dat er een discrepantie is tussen het theoretische kader van de CSME en de praktische uitvoering ervan. Dat blootleggen bevestigt ook de juridische relevantie van dit onderzoek. Alhoewel de RTC en de CSME streven naar harmonisatie en het wegnemen van handelsbelemmeringen, blijft de praktijk complex en gefragmenteerd. De implementatie van uniforme regels en standaarden zou de juridische zekerheid moeten verhogen en de handelsbarrières moeten verlagen of wegnemen, wat essentieel is voor de realisatie van de doelen van de CSME.

Het Common External Tariff (CET) is een voorbeeld van een succesvolle harmonisatie-inspanning binnen de CARICOM, waar een gemeenschappelijk invoerrechttarief wordt gehanteerd voor goederen van buiten de Gemeenschap.²³ Echter, de toepassing van

²³ Artikel 82 van het Herziene Verdrag van Chaguaramas.

verschillende nationale regels en voorschriften voor goederen die binnen de Gemeenschap worden verhandeld, toont aan dat er nog steeds sprake is van inconsistenties. Een verdere harmonisatie van nationale regelgeving en standaarden is noodzakelijk om de voordelen van de CET volledig te realiseren en een echt geïntegreerde interne markt te creëren.

Hoewel de CSME aanzienlijke voordelen biedt voor Surinaamse exporteurs, zoals toegang tot een grotere markt en vermindering van handelsbelemmeringen, blijven er uitdagingen bestaan door de variatie in nationale regels en voorschriften binnen de CARICOM-lidstaten. Het streven naar harmonisatie van handelsregels en -voorschriften is cruciaal voor verbetering van de rechtszekerheid en bescherming voor exporteurs en de verwezenlijking van de doelstellingen van de CSME. Verdere inspanningen zijn nodig om deze harmonisatie te bereiken en de juridische en operationele consistentie binnen de CARICOM te versterken.

3 DE TOEGEVOEGDE WAARDE VAN HET CSME-LIDMAATSCHAP VOOR SURINAME

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt nagegaan of Surinaamse ondernemers in staat zijn geweest om de voordelen van de CSME waarop zij anticiperen, optimaal te benutten. Ook zal er nagegaan worden of zij nadelen hebben ondervonden als gevolg van het CSME-lidmaatschap van Suriname.

3.1 Barrières voor Surinaamse ondernemers

Ondanks de voordelen zoals toegang tot een grotere markt en de mogelijkheid tot het vrije goederen- en personenverkeer, zouden Surinaamse ondernemers niet volledig profiteren van deze intraregionale handelsintegratie.²⁴ Zo zijn Surinaamse ondernemers er niet in geslaagd om bijvoorbeeld de eigen agrarische potentie voldoende te benutten binnen de CARICOM. Hoewel Suriname en Guyana als agrarische voedselschuren van de regio worden beschouwd, is er nog veel werk vereist om deze potentie volledig te realiseren.²⁵

In 2017 had de Vaste Commissie van Buitenlandse Zaken van De Nationale Assemblée tijdens een grondige evaluatie van het lidmaatschap van Suriname, geopperd dat Suriname liever uit het blok kan stappen. Volgens de Vaste Commissie zou Suriname vooral op economisch gebied, te weten de handel, nadelen ervaren. Waar de Surinaamse markt vol zit met producten uit de CARICOM, worden er volgens de commissie behoorlijk wat barrières opgeworpen om Surinaamse producten te exporteren naar andere delen van de CARICOM-markt.²⁶

De evaluatie was destijds mede ingegeven door het feit dat Surinaamse ondernemers zich beklaagd hadden bij het Ministerie van Handel, Industrie en Toerisme over de barrières die zij zeiden te ondervinden om hun producten op de regionale markt te krijgen.²⁷ CSME-lidstaten, waaronder Trinidad en Tobago, Barbados, Jamaica en Guyana, zouden steeds uiteenlopende

²⁴ UNITEDNEWS|Wilfred Leeuwijn <https://unitednews.sr/surinames-lidmaatschap-caricom-onder-het-vergrootglas/#:~:text=Ook%20culturele%20grote%20verschillen%20spelen,landen%20rond%20de%20Caribische%20zee>. Geraadpleegd op 29 juli 2024.

²⁵ <https://gov.sr/suriname-en-guyana-kunnen-agrarische-voedselschuur-binnen-caricom-woorden/>. Geraadpleegd op 29 juli 2024.

²⁶ UNITEDNEWS|WILFRED LEEUWIN <https://unitednews.sr/surinames-lidmaatschap-caricom-onder-het-vergrootglas/#:~:text=Ook%20culturele%20grote%20verschillen%20spelen,landen%20rond%20de%20Caribische%20zee>. Geraadpleegd op 29 juli 2024.

²⁷ <https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/40256>. Geraadpleegd op 29 juli 2024

redenen opwerpen om de import van Surinaamse goederen te weren.²⁸ Ook Surinaamse goederen die voldoen aan de door de CARICOM gestelde eisen, worden geweerd. door met name de vier landen, op grond van andere afwijkende vereisten en argumenten die door de evaluatie als voor Suriname niet steekhoudend werden aangemerkt.²⁹

Illustratief voor deze bevindingen zijn de gerapporteerde ervaring in Trinidad en Tobago opgedaan door het Surinaamse bedrijf Tan Bun Skrati N.V. Het bedrijf is onder andere geconfronteerd met de realiteit van marktvereisten zoals fytosanitaire regelgeving, maar ook met de kwantiteit en kwaliteit die wordt verwacht, aangezien consumenten nu bewuster zijn over gezondheidsvoordelen.³⁰ Tan Bun Skrati N.V. heeft enkele bedrijven in de chocolade-industrie van Trinidad en Tobago bezocht om allianties te aan te gaan.

3.2 Onderzoeksmethoden en bevindingen

Om te achterhalen of er daadwerkelijk oneerlijke en niet rechtsgeldige barrières worden opgeworpen voor Surinaamse ondernemers, is als onderdeel van dit onderzoek een interview afgenomen van Melatie Denkers, BBA BSc, Sales & Operations Manager tevens waarnemend Marketing Manager bij Suriname Alcoholic Beverages N.V., een Surinaams bedrijf dat alcohol en rum produceert en ook exporteert. Het doel van het interview was om eventuele handelsgeschillen gerelateerd aan oneerlijke en niet rechtsgeldige handelsbarrières boven water te halen die door Surinaamse ondernemers zijn voorgelegd aan het CCJ.

In het interview met mevrouw Denkers zijn diverse aspecten van de SAB-exportactiviteiten naar CARICOM-landen besproken. SAB heeft geen juridische geschillen ervaren met betrekking tot de CSME-handel. Het bedrijf houdt zich strikt aan de regelgeving van elk exportland, wat essentieel is omdat de regels per land verschillen. Hieruit blijkt dat de SAB zich realiseert dat er geen sprake is van een geharmoniseerde nationale regelgeving en standaarden. Dat SAB geen rechtsgeschillen heeft ervaren, toont aan dat met de nodige inspanning het gebrek aan harmonisatie niet direct het effect van een handelsbelemmering hoeft te hebben.

²⁸ <https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/40256>. Geraadpleegd op 29 juli 2024

²⁹ <https://unitednews.sr/surinames-lidmaatschap-caricom-onder-het-vergrootglas/#:~:text=Ook%20culturele%20grote%20verschillen%20spelen,landen%20rond%20de%20Caribische%20zee>. Geraadpleegd op 29 juli 2024.

³⁰ <https://gov.sr/agrobedrijven-delen-ervaring-en-informatie-om-de-markttoegang-van-suriname-naar-de-caricom-te-verbeteren-van-verse-producten-en-producten-met-toegevoegde-waarde/>. Geraadpleegd op 29 juli 2024.

SAB was het eerste Surinaams bedrijf in hun sector dat de ISO 22000-certificering behaalde, gericht op voedselveiligheid. Het bedrijf exporteert sinds 1977 naar verschillende landen in de Caribische en Europese regio. In 1999 werd een volledig geautomatiseerde bottellijn geïnstalleerd en een strategische samenwerkingsovereenkomst getekend met Angostura Ltd. van Trinidad en Tobago. Deze overeenkomst omvatte de levering van grondstoffen noodzakelijk voor de alcoholproductie evenals technische en marketingdiensten. SAB onderzocht ook exportmogelijkheden naar andere regio's. De installatie van de geautomatiseerde bottellijn en de samenwerking met Angostura Ltd. zijn positief voor de naleving van de regels van oorsprong, SAB heeft hiermee kunnen aantonen dat er voldoende productie en toegevoegde waarde binnen Suriname plaatsvindt – en dat is essentieel om te voldoen aan de regels en om te profiteren van preferentiële tarieven bij export naar andere regio's.

Hoewel het bedrijf geen obstakels heeft ondervonden door juridische procedures bij het zakendoen in CARICOM, neemt het wel maatregelen om juridische risico's te minimaliseren. SAB heeft overeenkomsten met afnemers waarin is vastgelegd dat de afnemers verantwoordelijk zijn voor de import van de producten. Alleen in uitzonderlijke gevallen zorgt SAB zelf voor de verzending van de producten.

Tenslotte heeft SAB geen specifieke uitdagingen ervaren binnen CARICOM, wat volgens het bedrijf deels te danken is aan hoge kwaliteitsstandaarden waaraan het bedrijf zich houdt. Sinds 2004 zijn SAB en dochteronderneming, SAB Distribution N.V. gecertificeerd volgens de ISO 9001-kwaliteitsstandaard. Daarnaast behaalden ze in 2009 de ISO 22000-certificering voor voedselveiligheidsmanagement, in 2012 de ISO 14001-certificering voor milieumanagement, en in 2017 de FSSC 22000-certificering voor voedselveiligheidsmanagementsystemen.

3.3 Vrijhandelszaak met een Surinaamse partij beslist door het CCJ

Onderzoek in de uitspraken-database van het CCJ heeft uitgewezen dat er geen zaken op naam van de SAB staan geregistreerd. Tijdens het onderzoek is wel gestuit op de zaak Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. tegen de Coöperatieve Republiek Guyana, die hierna wordt uiteengezet. Deze zaak is relevant om aan te tonen welke vormen van barrières worden opgeworpen tegen Surinaamse bedrijven binnen de CSME.

3.3.1 Het CCJ over het pacta sunt servanda-beginsel en handelsbarrières

Het pacta sunt servanda-beginsel, wat betekent "afspraken moeten worden nagekomen", is een fundamenteel principe in het internationale recht en vormt de basis van artikel 9 van de RTC. Dit principe verplicht de lidstaten om alle verdragsverplichtingen na te komen en zich te onthouden van handelingen die de verwezenlijking van de verdragsdoelstellingen in gevaar zouden kunnen brengen.

Uit de jurisprudentie van het CCJ die hiernavolgend wordt uiteengezet, zal blijken dat het verschillende maatregelen beschouwt als handelsbarrières, die de vrije handel en economische integratie binnen de CARICOM-regio kunnen belemmeren. Hieronder vallen tarifaire en non-tarifaire handelsbarrières. De tarifaire handelsbarrières zijn met name invoerheffingen en douanerechten. Daaronder vallen belastingen die worden geheven op geïmporteerde goederen³¹, waardoor de kosten voor importeurs toenemen. Ook exportheffingen vallen onder de tarifaire handelsbarrières. Het gaat daarbij om belastingen die worden geheven op goederen voor de export³², waardoor exporteurs worden ontmoedigd.

Bij non-tarifaire handelsbarrières gaat het om importquota, waaronder limieten op de hoeveelheid of waarde van goederen die mogen worden geïmporteerd. Het gaat ook om technische belemmeringen zoals strikte en vaak arbitraire technische voorschriften en standaarden waaraan geïmporteerde goederen moeten voldoen. Verder vallen onder non-tarifaire handelsbarrières verplichte licenties en vergunningen waaronder complexe en tijdrovende procedures voor het verkrijgen van de benodigde licenties voor import en export. Ook handelsverboden en embargo's vallen onder non-tarifaire handelsbarrières. In dit geval gaat het om zowel volledige als gedeeltelijke verboden op de handel van bepaalde goederen. De laatste categorie van non-tarifaire handelsbarrières bestaat uit fytosanitaire en sanitaire maatregelen, dus om regelgeving voor de gezondheid en veiligheid van planten en dieren die de import kan beperken.³³

Het effect van de handelsbarrières is dat ze de kosten van goederen en diensten verhogen, wat kan leiden tot hogere prijzen voor consumenten. Ze beperken de toegang tot buitenlandse markten voor producenten, hetgeen hun potentiële afzetmarkten verkleint. Ook kunnen de

³¹ Artikel 90 van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

³² Artikel 88 van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

³³ Artikel 91 van het Herziene Verdrag van Chaguaramas

belemmeringen leiden tot inefficiënties doordat bedrijven gedwongen worden om tegen hogere kosten binnenlands te produceren in plaats van te importeren tegen lagere kosten.

Verder kan het niet naleven van de verplichtingen onder de RTC door het opleggen van handelsbarrières leiden tot geschillen tussen lidstaten en mogelijk juridische stappen bij het CCJ. Lidstaten kunnen aansprakelijk worden gesteld voor schade veroorzaakt door het niet naleven van de verdragsverplichtingen.

Handelsbarrières zijn niet toegestaan omdat ze direct ingaan tegen de verplichting om de vrije handel en economische integratie binnen de CARICOM te bevorderen. Ze schenden de afspraak om maatregelen te vermijden die de doelstellingen van de RTC in gevaar brengen en belemmeren de economische ontwikkeling en samenwerking binnen de regio. Lidstaten moeten daarom afzien van dergelijke barrières en samenwerken om een gunstige handelsomgeving te creëren die de doelstellingen van de RTC ondersteunt en de economische ontwikkeling van de regio bevordert.

3.3.2 Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. tegen de Coöperatieve Republiek Guyana

Een bekende uitspraak die relevant is voor dit onderzoek, is die in de zaak van Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. tegen de Coöperatieve Republiek Guyana ³⁴ over de implementatie van de CARICOM Single Market and Economy (CSME) en de verplichtingen die daaruit voortvloeien.

3.3.2.1 Achtergrond

De partijen in deze zaak zijn Rudisa Beverages en Caribbean International Distributors Inc, (eisende partij), en de Coöperatieve Republiek Guyana (gedaagde partij). Rudisa Beverages & Juices N.V., een Surinaams bedrijf dat non-alcoholische dranken produceert, diende een klacht in tegen de Staat Guyana. De klacht betrof de milieubelastingen die Guyana oplegde op geïmporteerde niet-retourneerbare flessen en verpakkingen. Rudisa beweerde dat deze belastingen discriminerend waren en in strijd met de regels van de CARICOM.

³⁴ Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. tegen de Coöperatieve Republiek Guyana [2014] CCJ 1 (OJ) (CCJ 8 mei 2014)

3.3.2.2 Rechtsvraag

De rechtsvraag in deze zaak was of de milieubelastingen die door Guyana werden opgelegd op niet-retourneerbare verpakkingen discriminerend waren en daarmee in strijd met de Revised Treaty of Chaguaramas (RTC).

3.3.2.3 Rechtsregels

Artikel 82 van de RTC luidt: De lidstaten dienen het gemeenschappelijk buitentarief (CET) tot stand te brengen en in stand te houden met betrekking tot alle goederen die niet in aanmerking komen voor de gemeenschapsbehandeling.

Artikel 87 van de RTC vereist dat lidstaten geen invoerrechten heffen op goederen die hun oorsprong hebben in de Gemeenschap

3.3.2.4 Juridische argumenten van Rudisa e.a.

Rudisa e.a. stelden dat de geheven milieubelasting in strijd was met de bepalingen van de RTC, met name artikel 87, dat verbiedt om invoerrechten of heffingen met een gelijkwaardig effect op te leggen op goederen die worden geïmporteerd uit andere CARICOM-lidstaten. Rudisa betoogde dat de belasting oneerlijk gericht was op niet-retourneerbare drankverpakkingen, waardoor een extra financiële last werd gelegd op geïmporteerde goederen uit Suriname, terwijl vergelijkbare binnenlandse producten niet aan deze belasting onderworpen waren.

3.3.2.5 Juridische argumenten van Guyana

Guyana verdedigde de belastingheffing door te stellen dat deze een milieumaatregel was, gericht op de aanpak van afvalbeheerproblemen. Ook stelde Guyana dat de belasting niet bedoeld was om discriminatie tegen invoer te veroorzaken, maar eerder om het gebruik van retourneerbare verpakkingen te stimuleren om de milieu-impact te verminderen.

3.3.2.6 Rechtsoverwegingen CCJ

Het CCJ oordeelde dat de milieubelastingen die door Guyana werden opgelegd in strijd waren met de bepalingen van artikel 82 en artikel 87 van de RTC. De belasting werd beschouwd als een vorm van discriminatie omdat deze specifiek gericht was op geïmporteerde goederen, waardoor een ongelijk speelveld ontstond tussen binnenlandse en buitenlandse producten. Het CCJ beval Guyana om de geïnde belastingen terug te betalen aan Rudisa Beverages & Juices N.V., waarmee het hof de verplichting van de lidstaten onderstreepte om hun milieumaatregelen in overeenstemming te brengen met de principes van vrijhandel binnen de CARICOM.

3.3.2.7 Gevolgen van de uitspraak

De uitspraak versterkte de principes van de RTC, met name de toewijding aan vrijhandel en non-discriminatie tussen lidstaten. Het benadrukte de noodzaak voor CARICOM-landen om hun nationale beleid in overeenstemming te brengen met hun regionale verplichtingen, zodat binnenlandse maatregelen het vrije verkeer van goederen en diensten binnen de gemeenschap niet belemmeren.

3.3.2.8 Tussenconclusies

De beslissing van het CCJ in de zaak Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. vs. Guyana is baanbrekend en benadrukt het belang van de naleving van regionale handelsovereenkomsten en de rol van het CCJ in de handhaving van de rechtsstaat binnen CARICOM. De uitspraak dient als een precedent voor toekomstige handelsgeschillen binnen de regio en benadrukt de noodzaak voor lidstaten om zorgvuldig de handelsimplicaties van hun binnenlands beleid te overwegen.

De uitspraak in deze zaak versterkt het juridische kader tegen handelsbelemmeringen binnen de CSME, benadrukt de verplichtingen van lidstaten om discriminerende en protectionistische maatregelen te vermijden, en draagt bij aan de bevordering van een geïntegreerde en goed functionerende interne markt.

Voor dit onderzoek naar handelsbelemmeringen en -barrières betekent dit dat nationale maatregelen zorgvuldig moeten worden geëvalueerd op hun verenigbaarheid met de CSME-regels, en dat elke vorm van discriminatie tegen geïmporteerde goederen streng wordt veroordeeld door het CCJ.

3.4 Andere relevante vrijhandelszaken behandeld door het CCJ

Aanvullend op de zaak van Rudisa zullen nog enkele relevante CCJ-zaken uiteengezet worden. In deze zaken ging het ook over maatregelen die op lidstatenniveau getroffen waren, die binnen de CSME hebben geleid tot geschillen over handelsbelemmeringen en import- of exportkwesities. De geschillen hadden onder andere betrekking op handelskwesities, belastingen en de interpretatie van het CARICOM-verdrag.

De voornoemde geschillen die aan het CCJ zijn voorgelegd in het kader van de vrijhandel binnen het Caribisch gebied, worden hierna uiteengezet.

3.4.1 Trinidad Cement Limited tegen de Staat Trinidad and Tobago

In deze zaak was Trinidad Cement Limited (TCL) de eisende partij en de Staat Trinidad en Tobago de gedaagde. De uitspraak is geregistreerd als Trinidad Cement Limited v. The State of Trinidad and Tobago.³⁵

3.4.1.1 Achtergrond

Trinidad Cement Limited (TCL), een belangrijke producent van cement in de regio, klaagde de Staat Trinidad en Tobago aan wegens het opleggen van importheffingen op cement. TCL beweerde dat deze heffingen hun toegang tot de binnenlandse markt van Trinidad en Tobago belemmerden en daardoor in strijd waren met de regels van de Caribbean Community (CARICOM), zoals vastgelegd in de Revised Treaty of Chaguaramas (RTC).

3.4.1.2 Rechtsvraag

³⁵ Trinidad Cement Limited v. The State of Trinidad and Tobago [2019] CCJ 4 (OJ) (CCJ 6 augustus 2019).

De rechtsvraag was of de door Trinidad en Tobago opgelegde importheffingen op cement in strijd waren met de artikelen 36 jo. 46 van de RTC, die het vrije verkeer van goederen binnen de CARICOM waarborgen.

3.4.1.3 Rechtsregels

Artikel 36 verplicht lidstaten om eerlijke concurrentie te waarborgen.

Artikel 46 verbiedt monopolies en praktijken tegen concurrentie.

3.4.1.4 Juridische argumenten van Trinidad Cement Limited (TCL)

TCL betoogde dat Trinidad en Tobago handelsbelemmeringen had gecreëerd die hun zakelijke activiteiten en concurrentiepositie binnen CARICOM nadelig beïnvloedden.

Het bedrijf stelde dat specifieke maatregelen zoals importbeperkingen en tarieven in strijd waren met de verplichtingen onder de RTC. Volgens TCL leidden deze handelsbelemmeringen tot financiële schade en verlies van marktaandeel.

3.4.1.5 Juridische argumenten van de Staat Trinidad en Tobago

De staat voerde aan dat de genomen maatregelen gerechtvaardigd waren op grond van nationale veiligheidsredenen en dat de maatregelen waren genomen om de binnenlandse industrie te beschermen.

Hij betwistte de interpretatie van TCL van de bepalingen van de RTC en stelde dat de acties in overeenstemming waren met de verdragsverplichtingen van Trinidad en Tobago.

De staat betoogde ook dat TCL niet had aangetoond dat de maatregelen direct verantwoordelijk waren voor vermeende verliezen.

3.4.1.6 Rechtsoverwegingen CCJ

Het CCJ beoordeelde zorgvuldig de argumenten van beide partijen en de relevantie van de bepalingen van de RTC. Daarbij heeft het CCJ overwogen of de maatregelen van Trinidad en Tobago inderdaad in strijd waren met de verdragsverplichtingen van vrij verkeer van goederen en non-discriminatie binnen de gemeenschap en of TCL recht had op compensatie voor schade die zou zijn geleden. Ook overwoog het CCJ de context van nationale veiligheid en de

bescherming van binnenlandse industrieën zoals aangevoerd door Trinidad en Tobago. Het CCJ overwoog dat Trinidad en Tobago verantwoordelijk is voor het creëren van handelsbelemmeringen en daarom schadevergoeding moest betalen aan TCL voor de geleden verliezen.

3.4.1.7 Gevolgen van de uitspraak

De uitspraak van het CCJ had verstrekkende gevolgen voor de handelsbetrekkingen binnen CARICOM. Het CCJ benadrukte daarin het belang van eerlijke concurrentie en van opheffing van handelsbelemmeringen binnen de interne markt. De uitspraak bood ook duidelijkheid over de interpretatie van bepaalde bepalingen van de RTC en de verplichtingen van lidstaten.

3.4.1.8 Tussenconclusies

Het CCJ oordeelde ten gunste van Trinidad Cement Limited en stelde vast dat Trinidad en Tobago de bepalingen van de Revised Treaty of Chaguaramas had geschonden. Het CCJ beval Trinidad en Tobago om passende maatregelen te nemen teneinde de handelsbelemmeringen te verwijderen en eerlijke concurrentie te waarborgen binnen de interne markt van CARICOM. Daarnaast werd Trinidad en Tobago verplicht om compensatie te betalen aan TCL voor de geleden schade.

Deze zaak onderstreept het belang van juridische mechanismen binnen CARICOM om geschillen tussen lidstaten en particuliere entiteiten te beslechten en de integriteit van de interne markt te waarborgen.

3.4.2 Rock Hard Cement Limited tegen de Staat Barbados

In deze zaak was Rock Hard Cement Limited de eisende partij en de Staat Barbados de gedaagde. De uitspraak is geregistreerd als Rock Hard Cement Limited v. The State of Barbados.³⁶

3.4.2.1 Achtergrond

³⁶ Rock Hard Cement Limited v. The State of Barbados [2020] CCJ 2 (OJ) (CCJ 10 juni 2020)

Rock Hard Cement Limited, een cement-importeur, klaagde de Staat Barbados aan over de invoerheffingen die werden geheven op geïmporteerd cement. De onderneming beweerde dat deze heffingen discriminerend waren en in strijd met de principes van de CSME, die het vrije verkeer van goederen waarborgen.

3.4.2.2 Standpunt van Barbados

Barbados voerde aan dat de maatregelen die het had genomen, waaronder de heffing van belastingen en de instelling van bepaalde beperkingen op de import van cement, noodzakelijk waren om de binnenlandse cementindustrie te beschermen. In dit geval was Arawak Cement Company Limited een belangrijke speler op de binnenlandse markt.

Een ander belangrijk argument van Barbados was dat bescherming van de binnenlandse cementproductie essentieel was voor de nationale veiligheid en de economische stabiliteit van het land. Cement is een strategisch product, cruciaal voor de bouwsector en infrastructuurontwikkeling.

Barbados stelde verder dat de genomen maatregelen in overeenstemming waren met de regels van de CARICOM Gemeenschappelijke Markt en Economie (CSME). De staat argumenteerde dat deze maatregelen binnen de uitzonderingen vielen die toegestaan zijn onder de CSME-overeenkomst, vooral wanneer nationale belangen op het spel staan.

Een specifiek punt van het verweer was dat de maatregelen tegen Rock Hard Cement Limited dienden ter preventie van dumping. De maatregelen waren volgens Barbados bedoeld om te voorkomen dat bedrijven cement importeren tegen kunstmatig lage prijzen die de binnenlandse producenten schade toebrengen.

3.4.2.3 Rechtsvraag

De vraag was of de invoerheffingen op cement, opgelegd door Barbados, in strijd waren met de CARICOM-overeenkomsten en de principes van vrijhandel.

3.4.2.4 Rechtsregels

Artikel 87 van de RTC luidt: Lidstaten heffen geen invoerrechten op goederen die hun oorsprong hebben in de Gemeenschap.

Artikel 79 verbiedt handelsbelemmeringen en eist dat lidstaten afzien van maatregelen die handelsbelemmeringen creëren binnen de interne markt van CARICOM.

Artikel 82 verplicht lidstaten om eerlijke concurrentie te waarborgen en te voorkomen dat bedrijven oneerlijke voordelen krijgen door nationale maatregelen.

Artikel 164 bevat bijzondere maatregelen voor kleine economieën en staat lidstaten met kleine en kwetsbare economieën toe om tijdelijke beschermende maatregelen te nemen, mits deze proportioneel en gerechtvaardigd zijn.

3.4.2.5 Juridische argumenten Rock Hard Cement Limited

Rock Hard Cement (RHC) betoogde dat de verhoogde invoerrechten en restrictieve maatregelen van Barbados in strijd waren met de verplichtingen onder de RTC.

Het bedrijf stelde dat deze maatregelen handelsbelemmeringen creëerden en zijn vermogen om vrij te opereren en concurreren binnen de interne markt van CARICOM beperkten.

RHC beweerde dat deze maatregelen oneerlijke voordelen gaven aan binnenlandse producenten van cement.

3.4.2.6 Juridische argumenten van de Staat Barbados

Barbados voerde aan dat de maatregelen noodzakelijk waren om de binnenlandse cementindustrie te beschermen en de nationale economie te ondersteunen.

De Staat beriep zich op artikel 164 van de RTC beweerde dat de maatregelen gerechtvaardigd waren als tijdelijke beschermende maatregelen voor de kwetsbare nationale economie. Barbados betwistte dat de maatregelen een disproportionele impact hadden op RHC en stelde dat ze in lijn waren met de verdragsverplichtingen.

3.4.2.7 Rechtsoverwegingen CCJ

Het CCJ overwoog de aspecten van de artikelen 79 en 82 van de RTC en stelde vast dat de verhoogde invoerrechten en restrictieve maatregelen van Barbados een handelsbelemmering vormden die in strijd was met artikel 79 van de RTC. Het CCJ vond dat deze maatregelen ook oneerlijke concurrentie bevorderden, wat in strijd was met artikel 82 van de RTC.

3.4.2.8 Toepassing van artikel 164 RTC

Het CCJ overwoog of de maatregelen van Barbados proportioneel en gerechtvaardigd waren onder artikel 164 van de RTC. Het concludeerde dat hoewel artikel 164 enige bescherming toestaat, de maatregelen van Barbados buitenproportioneel waren en niet voldoende gerechtvaardigd konden worden als tijdelijke beschermingsmaatregelen.

Ten aanzien van eerlijke concurrentie beoordeelde het CCJ de impact van de maatregelen die Barbados had genomen tegen de concurrenten op de cementmarkt. Het CCJ vond dat deze maatregelen oneerlijke voordelen gaven aan binnenlandse producenten ten koste van Rock Hard Cement Limited.

3.4.2.9 Gevolgen van de uitspraak

De uitspraak van het CCJ had belangrijke implicaties voor de handelsrelaties binnen CARICOM. Het CCJ benadrukte daarin dat lidstaten verplicht zijn om handelsbelemmeringen te vermijden en eerlijke concurrentie te waarborgen, zelfs wanneer ze tijdelijke beschermende maatregelen overwegen onder artikel 164. De uitspraak zorgde voor een precedent: voortaan moeten nationale maatregelen die de interne markt van CARICOM verstoren zorgvuldig worden beoordeeld op proportionaliteit en rechtvaardiging.

3.4.2.10 Tussenconclusies

Het CCJ oordeelde in het voordeel van Rock Hard Cement Limited en stelde vast dat Barbados de bepalingen van de Revised Treaty of Chaguaramas had geschonden door handelsbelemmeringen op te leggen die oneerlijke concurrentie bevorderden. Het Hof beval Barbados om de verhoogde invoerrechten en restrictieve maatregelen in te trekken en eerlijke concurrentie te herstellen. Daarnaast werd Barbados verplicht om compensatie te betalen aan Rock Hard Cement Limited voor de geleden schade.

Deze zaak onderstreept niet alleen het belang van naleving van verdragsverplichtingen binnen CARICOM en van bescherming van eerlijke concurrentie binnen de interne markt, maar benadrukt ook de noodzaak van proportionele en gerechtvaardigde nationale maatregelen.

3.4.3 SM Jaleel & Company Limited tegen de Coöperatieve Republiek Guyana

In deze zaak was SM Jaleel & Company Limited de eisende partij en de Coöperatieve Republiek Guyana de gedaagde. De uitspraak is geregistreerd als SM Jaleel & Company Limited v. The Co-operative Republic of Guyana.³⁷

3.4.3.1 Achtergrond

SM Jaleel & Company Limited, een fabrikant van niet-alcoholische dranken, diende een klacht in tegen de Coöperatieve Republiek Guyana over de milieubelastingen die werden opgelegd op niet-retourneerbare verpakkingen. Het bedrijf betoogde dat deze belastingen discriminerend waren en in strijd met de regels van de CARICOM.

3.4.3.2 Standpunten van Guyana

Guyana voerde aan dat de invoerbelasting en accijnzen die werden geheven op de producten van SM Jaleel & Company Limited in overeenstemming waren met de nationale wetgeving. De staat benadrukte dat deze belastingen legaal waren en binnen hun soevereine rechten vielen om belastingen te heffen.

Een belangrijk argument was dat de belastingen bedoeld waren om de binnenlandse industrie te beschermen tegen buitenlandse concurrentie. Guyana stelde dat de maatregelen noodzakelijk waren om de lokale producenten van frisdranken en andere producten te ondersteunen en te beschermen tegen oneerlijke concurrentie door goedkopere geïmporteerde producten.

Guyana stelde dat de belastingmaatregelen niet in strijd waren met de regels van de CARICOM Gemeenschappelijke Markt en Economie (CSME). Beweerd werd dat de maatregelen redelijk

³⁷ SM Jaleel & Company Limited v. The Co-operative Republic of Guyana [2017] CCJ 2 (OJ) (CCJ 9 mei 2017)

en noodzakelijk waren en binnen de uitzonderingen vielen die door de CSME-overeenkomst worden toegestaan.

De belastingen waren volgens Guyana noodzakelijk om eerlijke concurrentie in de markt te waarborgen en marktstabiliteit te behouden. Zonder deze belastingen zou de binnenlandse markt overspoeld kunnen worden met goedkopere geïmporteerde producten, wat schadelijk zou zijn voor de lokale producenten en de economie van Guyana.

Guyana voerde ook economische overwegingen aan, waarbij gesteld werd dat de belastingen noodzakelijk waren voor de inkomsten van de staat. Deze inkomsten zouden gebruikt worden voor publieke diensten en de ontwikkeling van infrastructuur, wat in het algemeen belang van het land is.

3.4.3.3 Rechtsvraag

De rechtsvraag was of de invoerbelasting en accijnzen die door Guyana werden opgelegd op de producten van SM Jaleel & Company Limited in strijd waren met de volgende artikelen: artikel 79 door discriminerend te zijn ten opzichte van geïmporteerde goederen; artikel 82 door het niet in stand brengen en houden van het gemeenschappelijk buitentarief (CET); artikel 87 door de vrije beweging van goederen binnen de CSME te belemmeren; artikel 90 door oneerlijke concurrentie te creëren en de interne marktwerking te verstoren; artikel 164 als legitieme beschermingsmaatregelen voor de binnenlandse industrie, mits ze aan de vereisten van transparantie en proportionaliteit voldeden.

3.4.3.4 Rechtsregels

Artikel 79 van de RTC: Verbod op handelsbelemmeringen: Dit artikel vereist dat lidstaten geen maatregelen nemen die handelsbelemmeringen creëren binnen de interne markt van CARICOM.

Artikel 82 van de RTC: De lidstaten dienen het gemeenschappelijk buitentarief (CET) tot stand te brengen en in stand te houden voor alle goederen die niet in aanmerking komen voor de gemeenschapsbehandeling.

Artikel 87 van de RTC: Lidstaten heffen geen invoerrechten op goederen die hun oorsprong hebben in de Gemeenschap.

Artikel 90 van de RTC: Dit artikel verbiedt de discriminerende toepassing van fiscale of interne heffingen op ingevoerde goederen die hun oorsprong hebben in de Caribische Gemeenschap.

Artikel 164: Bijzondere Maatregelen voor Kleine Economieën: Dit artikel staat lidstaten toe om tijdelijke beschermende maatregelen te nemen voor kleine en kwetsbare economieën, mits deze proportioneel en gerechtvaardigd zijn.

3.4.3.5 Rechtsoverwegingen en beslissing CCJ

Artikel 79 van de RTC - Non-discriminatie: Het CCJ beoordeelde of de door Guyana opgelegde belastingen discriminerend waren ten opzichte van de geïmporteerde producten van SM Jaleel & Company Limited. Het CCJ vond dat de belastingmaatregelen inderdaad discriminerend waren omdat ze zorgden voor een ongunstiger behandeling van geïmporteerde goederen dan van binnenlandse producten. Dit was in strijd met de non-discriminatiebepalingen van Artikel 79.

Artikel 87 van de RTC - Vrije beweging van goederen: Het CCJ oordeelde dat de invoerbelasting en accijnzen die door Guyana werden opgelegd, de vrije beweging van goederen binnen de CSME belemmerden. Deze maatregelen werden gezien als handelsbelemmeringen die niet in overeenstemming waren met de verplichting van de lidstaten om douanerechten en kwantitatieve beperkingen op de handel binnen de CSME te elimineren, zoals vereist door artikel 87.

Artikel 90 van de RTC - Bescherming van de concurrentie: Het CCJ onderzocht of de maatregelen van Guyana in strijd waren met de regels voor eerlijke concurrentie. De belastingmaatregelen werden beschouwd als oneerlijke handelspraktijken die de concurrentie binnen de interne markt verstoorden. Het CCJ benadrukte dat dergelijke protectionistische maatregelen de marktwerking ondermijnden en in strijd waren met artikel 90.

Artikel 164 van de RTC - Bescherming van de binnenlandse industrie: Guyana beriep zich op artikel 164 als grondslag van het verweer dat de maatregelen gerechtvaardigd waren als tijdelijke beschermingsmaatregelen voor de inheemse industrie. Het CCJ erkende dat artikel 164 enige ruimte biedt voor dergelijke maatregelen, maar vond dat Guyana niet had aangetoond dat de maatregelen proportioneel, transparant en noodzakelijk waren. Bovendien

waren er geen duidelijke bewijzen dat de maatregelen als tijdelijke en noodzakelijke beschermingsmaatregelen voldeden aan de vereisten van artikel 164.

3.4.3.6 Tussenconclusies

Het CCJ oordeelde dat de belastingmaatregelen die door Guyana werden opgelegd in strijd waren met de verplichtingen van het land onder de CSME-regels, met name de artikelen 79, 87, en 90 van de RTC. Guyana's beroep op artikel 164 van de RTC slaagde niet, omdat de maatregelen niet voldeden aan de vereisten van transparantie, proportionaliteit en noodzakelijkheid.

Ook deze zaak onderstreept het belang van naleving van verdragsverplichtingen binnen CARICOM voor de bescherming van eerlijke concurrentie binnen de interne markt. Verder benadrukt deze zaak ook de noodzaak van de vereisten van transparantie, proportionaliteit en noodzakelijkheid bij het treffen van maatregelen gerelateerd aan de CSME-handel.

3.5 Relevantie van de vier toegelichte CCJ-uitspraken

De vier toegelichte CCJ-uitspraken illustreren de rol van het CCJ in het bevorderen en handhaven van de vrije handel binnen de CSME. Dit doet het CCJ door conflicten op te lossen die voortkomen uit handelsbarrières en heffingen die door lidstaten zijn ingesteld.

De vier CCJ-uitspraken tonen ook aan dat het bestaan en operationeel zijn van het CCJ, CARICOM-bedrijven in staat stelt om zonder vrees voor handelsbelemmeringen deel te kunnen nemen aan het vrije handelsverkeer binnen de CSME.

De uitspraken bewijzen dat CARICOM-bedrijven die handelsbarrières hebben ervaren met succes een beroep hebben kunnen doen op het CCJ.

Uit de vier CCJ-uitspraken blijkt dat Surinaamse bedrijven zich niet moeten laten afschrikken door vrees voor handelsbarrières, omdat het CCJ in die gevallen een effectieve handhavende en corrigerende rol vervult.

EINDCONCLUSIES

Op basis van de hoofdonderzoeksvraag van dit onderzoek: *“In hoeverre biedt nationale en internationale wetgeving kansen aan ondernemers in Suriname die de uitdaging willen aangaan om te exporteren naar de CARICOM-landen?”* kunnen de volgende eindconclusies getrokken worden.

Algemeen kan geconcludeerd worden dat er zowel op nationaal als regionaal niveau effectieve kansen zijn voor Surinaamse ondernemers die willen exporteren naar de CARICOM-landen. Op nationaal niveau zijn er een aantal instrumenten met dat doel beschikbaar. Volgens de Wet Tarief Invoerrechten en het Herziene Verdrag van Chaguaramas mogen lidstaten geen invoerrechten heffen op goederen die afkomstig zijn uit de gemeenschap. Hierdoor krijgen ondernemers toegang tot een grotere markt tegen lagere kosten. Daarnaast kunnen ondernemers met de implementatie van het Besluit Negatieve Lijst en de Wet Goederenverkeer eenvoudiger nagaan welke goederen wel of niet mogen worden geëxporteerd en voor welke goederen een vergunning en toestemming moeten worden aangevraagd.

Op regionaal niveau zijn alle lidstaten verplicht de bepalingen van het Herziene Verdrag van Chaguaramas na te leven. Ook voorziet het Herziene Verdrag van Chaguaramas in het CCJ als mechanisme dat onafhankelijk en onpartijdig geschillen in het kader van het Herziene Verdrag van Chaguaramas beslecht. Het Herziene Verdrag van Chaguaramas en het CCJ moeten ertoe bijdragen dat de handelsrelatie binnen de CARICOM wordt versterkt en dat handelsbelemmeringen worden geminimaliseerd.

Meer specifiek is uit dit onderzoek naar voren gekomen dat het sentiment dat er nadelen verbonden zijn aan het CSME-lidmaatschap van Suriname, niet ondersteund wordt door feiten. Wel blijkt dat CSME-lidstaten zich niet houden aan de doelstellingen van de CSME, door handelsbelemmeringen op te werpen. Dit strijdig handelen met de RTC is niet specifiek gericht tegen Surinaamse bedrijven. Dat blijkt uit handelsgeschillen die zijn voorgelegd aan het CCJ waarbij er geen Surinaamse partijen betrokken waren. Verder ervaart het Surinaamse bedrijf SAB, dat al decennialang exporteert naar CSME-lidstaten de niet-geharmoniseerde wet- en regelgeving niet als een handelsbelemmering.

Uit het onderzoek is ook gebleken dat het CCJ een effectief mechanisme is dat onafhankelijk en objectief beslist in RTC-gerelateerde geschillen. De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van De Nationale Assemblée maakt melding van klachten over vermeende handelsbarrières, maar er is slechts één zaak met een Surinaamse partij aangetroffen in het CCJ-register, namelijk die van Rudisa Beverages & Juices N.V. e.a. tegen de Staat Guyana. Dit is opmerkelijk en doet vermoeden dat wel wordt aangenomen dat er barrières zijn, maar dat daar geen ervaring mee is opgedaan. Naar aanleiding van deze gegevens wordt ook de voorzichtige conclusie getrokken dat de mogelijk scheve verhouding tussen CSME-producten in de Surinaamse handelszaken en Surinaamse producten op de schappen in andere CSME-

lidstaten komt doordat Surinaamse bedrijven onvoldoende toegang zoeken tot de CARICOM-markt.

Indien andere CARICOM-lidstaten wel succesvol toegang verkrijgen voor hun producten op de Surinaamse markt, moet het omgekeerd ook Surinaamse bedrijven lukken. Gemeten aan het succes op de Surinaamse markt is de CSME-gerelateerde regelgeving effectief. Mogelijke confrontatie met handelsbelemmeringen, strenge vereisten en discriminatie, weegt niet op tegen de voordelen die het CSME-lidmaatschap biedt. Toegang tot een grotere markt, juridische bescherming via het CCJ, diversificatie van afzetmarkten, en samenwerkingsmogelijkheden binnen de regio bieden aanzienlijke groeikansen voor Surinaamse ondernemers. Het is aan hen om die kansen te benutten.

Door benutting van juridische middelen, zoals jurisprudentie van het CCJ, en verbetering van interne productiestandaarden kunnen Surinaamse bedrijven beter inspelen op de marktvereisten van CARICOM-landen. Dit zal hen in staat stellen om niet alleen obstakels te overwinnen maar ook om te profiteren van de vele voordelen die de regionale markt biedt. Al met al is de strategische en georganiseerde benadering van export naar CARICOM-landen de moeite waard voor Surinaamse ondernemers, ondanks de uitdagingen die ze kunnen tegenkomen.

AANBEVELINGEN

De navolgende aanbevelingen kunnen Surinaamse ondernemers van dienst zijn om eventuele juridische en operationele uitdagingen bij het exporteren van goederen naar CARICOM-landen effectief aan te pakken en de voordelen van de CARICOM Single Market and Economy optimaal te benutten.

Exporteurs moeten zich realiseren dat harmonisatie van handelsbeleid en -wetgeving binnen de CSME nog geen feit is. Daarom is het noodzakelijk dat zij zich verdiepen in de wet- en regelgeving van het land waarnaar zij willen gaan exporteren.

Exporteurs dienen zich te verdiepen in het functioneren van het CCJ. Vertrouwd raken met het CCJ is noodzakelijk, omdat het CCJ het orgaan is waarop er een beroep gedaan zal moeten worden in het geval van een handelsconflict dat partijen niet onderling kunnen oplossen.

Exporteurs moeten zorgen dat hun producten voldoen aan de in het importerende CARICOM-land geldende gezondheids-, veiligheids- en kwaliteitsnormen. Aanbevolen wordt om certificeringen zoals ISO te verkrijgen die de acceptatie van de producten in het importerende land zullen kunnen vergemakkelijken.

Het is verplicht voor exporteurs om de noodzakelijke vergunningen en licenties te verkrijgen die vereist zijn voor export naar specifieke CARICOM-landen, overeenkomstig de wet- en regelgeving in die landen.

Exporteurs dienen zich vertrouwd te maken met de douaneprocedures en documentatievereisten van de verschillende CARICOM-landen. Nauwkeurige en volledige documentatie is essentieel om vertragingen bij de douane te voorkomen.

Om in aanmerking te komen voor preferentiële behandeling onder de CSME, moeten exporteurs de toepasselijke regels van oorsprong naleven en de nodige documentatie verstrekken om aan te tonen dat hun producten voldoen aan deze regels.

Ondernemers moeten de logistieke aspecten van transport in overweging nemen, inclusief verzendopties, kosten, en transporttijden tussen CARICOM-landen. Adequate verzekering van zendingen wordt sterk aanbevolen om risico's te minimaliseren.

Om duurzame relaties in CARICOM-landen op te bouwen, is het van belang dat ondernemers de culturele verschillen en zakelijke etiquette in die landen begrijpen.

Ondernemers worden aangemoedigd om gebruik te maken van ondersteuning en bronnen die beschikbaar zijn via de CSME en nationale handelsorganisaties, waaronder workshops, seminars, en adviesdiensten.

BRONNEN

Literatuur:

Field-Ridley 2005

D. Field-Ridley, *Caricom Single Market and Economy*, Kingston: Ian Randle Publishers, 2005.

Oana 2019

Stefan, Oana Andreea and Stefan, Oana Andreea and Avbelj, Matej and Eliantonio, M. and Hartlapp, Miriam and Korkea-aho, Emilia and Rubio, Nathalie, *EU Soft Law in the EU Legal Order* (Working Paper): King's College London Law School Research Paper 2019.

Wet- en regelgeving:

Besluit Taakomschrijving Departementen 1991 (S.B. 1991 no. 58).

Het Herziene Verdrag van Chaguaramas tot oprichting van de Caribische Gemeenschap met inbegrip van de CARICOM Interne Markt en Economie. UNTS Volume Number 2259, registratienummer 40269.

Wet Tarief van Invoerrechten 1996 (S.B. 1995 no. 111).

Besluit Taakomschrijving Departementen 1991, (S.B. 1991 no. 58) zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2020, no. 191.

Wet Goederenverkeer (S.B. 2003 no. 58).

Besluit Negatieve Lijst (S.B. 2003 no.74).

Wet van 2 juni 1936, houdende vaststelling van het Surinaams Wetboek van Koophandel (G.B. 1936 no. 115).

Jurisprudentie:

Hummingbird Rice Mills v. Suriname en de Caribische Gemeenschap [2012] CCJ 2 (O.J.) (CCJ, Apr. 11, 2012).

Rudisa Beverages & Juices NV e.a. v. The State of Guyana [2014] CCJ 1 (OJ) (CCJ 8 mei 2014).

Trinidad Cement Limited v. The State of Trinidad and Tobago (2019): Trinidad Cement [2019] CCJ 4 (OJ) (CCJ 6 augustus 2019).

Rock Hard Cement Limited v. The State of Barbados [2020] CCJ 2 (OJ) (CCJ 10 juni 2020).

SM Jaleel & Company Limited v. The Co-operative Republic of Guyana [2017] CCJ 2 (OJ) (CCJ 9 mei 2017).

Interview:

Melatie Denkers, BBA BSc, Sales & Operations Manager tevens waarnemend Marketing Manager bij SAB, 15 februari 2024.

Geraadpleegde websites:

<https://web.archive.org/web/20150712132116/http://www.caribbeanelections.com/education/integration/federation.asp>.

https://nl.wikipedia.org/wiki/Caricom#cite_note-5.

<https://caricom.org/>.

<https://nl.wikipedia.org/wiki/Caricom>.

<https://priornews.com/caricom-passport-a-saga-of-integration-and-disintegration-of-utopian-vision/>.

<https://gov.sr/suriname-eeen-essentiele-partner-binnen-50-jarig-bestaan-caricom/>

<https://prezi.com/ujdfsb9swgtj/handelsliberalisatie-economie/>

<https://communitychoice.sr/site/view/36?cat=66>

<https://suriname.nu/douane/negatieve lijst.html>.

<https://gov.sr/ministeries/ministerie-van-economische-zaken-ondernemerschap-technologische-innovatie/invoer-uitvoer-en-deviezen-controle-iud/>

<https://gov.sr/suriname-en-guyana-kunnen-agrarische-voedselschuur-binnen-caricom-worden/>

<https://unitednews.sr/surinames-lidmaatschap-caricom-onder-het-vergrootglas/#:~:text=Ook%20culturele%20grote%20verschillen%20spelen,landen%20ro nd%20de%20Caribische%20zee.>

<https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/40256>.

<https://www.starnieuws.com/index.php/welcome/index/nieuwsitem/40256>.

<https://unitednews.sr/surinames-lidmaatschap-caricom-onder-het-vergrootglas/#:~:text=Ook%20culturele%20grote%20verschillen%20spelen,landen%20ro nd%20de%20Caribische%20zee.>

<https://gov.sr/agrobedrijven-delen-ervaring-en-informatie-om-de-markttoegang-van-suriname-naar-de-caricom-te-verbeteren-van-verse-producten-en-producten-met-toegevoegde-waarde/>.

BIJLAGE

Deze vragen zijn gesteld in het interview met de vertegenwoordiger van de Suriname Alcoholic Beverages N.V. (SAB), mevrouw Melatie Denkers, BBa BSc. Zij is de Sales & Operations Manager tevens waarnemend Marketing Manager van de SAB.

1. Heeft uw bedrijf juridische geschillen gehad m.b.t. CSME-handel? Indien zo, hoe zijn die afgewikkeld?
2. Zijn er specifieke wetten of regelgevingen die van invloed zijn op uw exportactiviteiten naar CARICOM, en hoe gaat uw bedrijf hiermee om?
3. In hoeverre heeft uw bedrijf ervaren dat juridische procedures een obstakel vormen bij het zakendoen in CARICOM?
4. Heeft uw bedrijf maatregelen genomen om zich te beschermen tegen juridische risico's bij export naar CARICOM-landen?
5. Zijn er specifieke uitdagingen in CARICOM die uw bedrijf heeft moeten aanpakken?
6. Hoelang exporteert uw bedrijf al en naar welke landen?